

Outi Aalto / PS

10.2.2020

Eduskunnan sosiaali- ja terveystoimikunta

[StV@eduskunta.fi](mailto:StV@eduskunta.fi)

Lausuntopyyntöne 15.1.

**HE 87/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaaliturva- ja vakuutuslainsäädännön muuttamiseksi EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen johdosta**

Kiitämme kirjallisesta lausuntopyynnöstänne ja toteamme työeläkevakuuttajien näkemyksenä seuraavaa:

Uusi hallituksen esitys vastaa suurimmaksi osaksi samannimistä rauennutta hallituksen esitystä (HE 52/2018). Kiinnitämme huomiota rekisteröidyn oikeuteen rajoittaa käsittelyä sekä eläkesäätiölain 70 §:n uuteen 4 momenttiin. Lisäksi haluamme pitää edelleen esillä niitä keskeisiä asioita, joita tästä hallituksen esityksestä jätettiin pois.

**Rekisteröidyn oikeus käsittelyn rajoittamiseen**

Ehdotamme, että kaikkiin eläkelakeihin kirjoitetaan ehdottomampi muoto rekisteröidyn oikeudesta käsittelyn rajoittamiseen seuraavasti:

**Rekisteröidyn oikeuden rajaaminen**

Tietosuoja-asetuksessa tarkoitettulla rekisteröidyllä ei ole tietosuoja-asetuksen 18 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaista oikeutta siihen, että eläkelaitoksen tulee rajoittaa henkilötietojen käsittelyä silloin, kun se hoitaa tämän lain mukaista tehtävää.

Professori Tomi Voutilaisen perustuslakivaliokunnalle antaman lausunnon mukaan ehdollinen rekisteröidyn oikeuden rajoittamista koskeva sääntely voi olla ongelmallinen hallinnon asianmukaisuus- ja joutuisuusvaatimuksen kannalta. Ehdottomampi muoto on hyväksytty myös muussa lainsäädännössä, esim. Laki maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain muuttamisesta (81/2019).

Lakisääteisen työeläkevakuutuksen toimeenpano on julkisen hallintotehtävän hoitamista, johon sovelletaan hallintolakia. Jos rekisteröity esittää väitteen henkilötietojensa paikkansapitävyydestä, on työeläkevakuuttajan selvitettävä hallintolain nojalla asiankäsittelyssä ilmi tulleet seikat sekä hankittava asian ratkaisemiseksi tarvittavat tiedot ja selvitykset. Työeläkelaeissa on säännökset asiavirheen korjaamisesta. Lisäksi rekisteröidyllä on käytössään eläkelakien mukaiset muutoksenhakukeinot.

**Eläkesäätiölain 70 §:ää koskeva muutos**

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota eläkesäätiölain 70 §:n ehdotettavaan uuteen 4 momenttiin, jossa täsmennettäisiin henkilötietojen luovuttamista eläkesäätiörekisteristä. Perustuslakivaliokunnan mielestä säännöksen perusteluista voi saada käsityksen, että henkilötietoja voitaisiin momentin perusteella luovuttaa myös lainvastaisiin tarkoituksiin.

Ehdotamme, että ehdotettu uusi momentti poistetaan kokonaan. Momentin tarkoitus jää perustuslakivaliokunnan mukaan epäselväksi ja se voi johtaa erilaiseen kohteluun ja erilaisiin tulkintoihin lakisääteisessä sosiaalivakuutustoiminnassa.

**Automatisoitu päätöksenteko**

Automaattisen päätöksenteon pitää olla työeläkealalla mahdollista ja siitä on säädettävä riittävän selkeästi laissa. Mikäli oikeusministeriön selvittelyssä oleva yleinen hallinto-oikeudellinen sääntely automaattisesta päätöksenteosta ei kaikilta osin vastaa työeläkevakuuttajien tarpeita, on sosiaaliturva- ja vakuutuslainsäädäntöön siinä tapauksessa tehtävä täydentävät säännökset.

Työeläkevakuuttajien tarpeet ja rajaukset automatisoituun päätöksentekoon ovat lyhyesti seuraavat:

- Kaikki myönteiset ja tapauskohtaista harkintaa sisältämättömät päätökset pitäisi voida antaa automaattisesti. Tyypillinen esimerkki tästä on vanhuuseläkkeen myöntäminen.
- Hylkääviä päätöksiä ei annettaisi koskaan automaattisella päätöksenteolla.

Automaattista päätöksentekoa käytettäisiin vain silloin, kun oikeusturvan takeet toteutuvat lainsäädännön mukaisesti. Tarvittaessa voidaan arvioida, tulisiko automaattiseen päätöksentekoon kytkeä joitain lisäsuojamekanismeja. Työeläkevakuutuksessa on käytössä joissain asioissa ns. peruttamismekanismi; esimerkiksi osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen voi hakemuksesta peruttaa 3 kuukauden kuluessa eläkepäätöksen antamisesta.

Automaattinen päätöksenteko ei saisi perustua asiakkaan suostumukseen. Tästä on tietosuoja-asetuksen 22 artiklan mukaan mahdollista säätää kansallisessa lainsäädännössä.

Varsinaisen automaattisen päätöksenteon lisäksi pitäisi olla selvää, että asioiden käsittelyssä voi käyttää automatiikkaa, automatisoituja prosessin osia ja vastaavia. Mikäli tämän selkeyttäminen on tarpeellista, tulisi siitä mainita automaattista päätöksentekoa koskevan sääntelyn perusteluissa.

Outi Aalto / PS

10.2.2020

**Suostumukseen perustuva henkilötietojen luovutus**

Hallituksen esityksestä poistettiin myös säännös, jonka mukaan työeläkevakuuttajilla olisi ollut lain perusteella oikeus luovuttaa kuntoutusasian ratkaisemisen sekä kuntoutuksen toteuttamisen kannalta välttämättömiä tietoja laissa määritellyille tahoille, jotka ovat mukana eri tavoin kuntoutusmahdollisuuksien selvittämisessä ja toteuttamisessa.

Tältä osin menettely jatkuu nyt kuten nykyisin eli kuntoutusta hakevan henkilön suostumuksen perusteella. Ammatillisen kuntoutuksen onnistuminen edellyttää viiveettömyyttä, mikä on myös kuntoutujan etu. Kun kuntoutujan tietojen käsittely olisi kerrottu selkeästi laissa, syntyisi hänelle asiasta kokonaiskuva sen sijaan, että käsittely perustuisi vaikeasti hallittaviin yksittäisiin suostumuksiin.

Näin ollen suostumukseen perustuva kuntoutusasioiden käsittely voi johtaa yksittäistapauksissa ongelmiin kuntoutuksen viiveettömän käynnistämisen ja työkokeilu-mahdollisuuksien kartoittamisen osalta. Sekä kuntoutujan työhön palaamisen että kuntoutustoiminnan tehokkuuden kannalta tavoitteet saavutettaisiin paremmin, mikäli tietojen antamismahdollisuuksista säädettäisiin laissa.

Haluammekin pitää edelleen suostumuksen osalta esillä sitä, että tästä hallituksen esityksestä poistettu säännös eläkelaitosten oikeudesta tietojen luovuttamiseen kuntoutuksen yhteydessä lisättäisiin lainsäädäntöön siinä vaiheessa, kun kuntoutuksen liittyviä säännöksiä uudistetaan kokonaisuudessaan.

Työeläkevakuuttajat TELA ry



Outi Aalto  
johtava lakiasiantuntija